

RHINOCEROSZ-DOUBLÉ.

Írta: KATONA KÁLMÁN.

VÉGRE ELÉRKEZETT mégis az az idő, mikor puskával kezemben újra bujhatom a határt és újra áldozhatok a vadászat szenvedélyének. De ki lehet a jelennel megelégedve?!... A vadászember nem, az bizonyos! Jó magam is ha a Kúnság homokján járok, hol, sajnos, ma már alig akad valami vad, vagy fönt a hegyek közt hallgatom a távolban hajtó kopók csaholását, képzeletem ellenállhatatlan erővel visz messze délre, az aequator alá; bebarangoltatja a végnélküli vaddús steppéket, az áttörhetetlen őserdőt — hol egy-egy elefántcsorda az útcsináló — a vízi szárnyas millióitól tarkáló vizeket és mocsarakat.

Hej! hányszor, de hányszor sóhajtom vissza a tropikus Afrika gyönyörű holdas éjjeleit, mikor az oroszlán szól, s az éjjel száznyelvű, idegen, rejtelmes hangját hozza sátrunkhoz az éjjeli szél.

Egymásután elevenednek föl azok a történetek — mint pl. az alább elmondandó — melyek a kóborló gyűjtő és vadászember életét kedvessé, vonzóvá teszik s mily különös — csak ezek; a szenvedések, a nélkülözések nyomát az idő majdnem teljesen kitörölte emlékezetemből...

Igy húz vissza csodálatos biztossággal engemet is ép úgy a trópusi vadon, mint mindenki mást, ki Afrika steppéit járta.

Már csaknem három hónapja túrtük, szenvedtük a Jippe-tóból kiömlő Mto ya Kifaru (rhinoceroszok folyója) partján épült tanyánkon a papyrus-mocsaraktól kiözönlő moszkító-légiók kínzását. E maláriában utazó vérszopók alkalmatlankodása mindinkább tűrhetetlenné vált; egyik emberem a másik után kapta meg a mocsárlázt, úgy hogy elhatároztam egy utolsó hosszabb vadászkirándulással az itteni gyűjtés befejezését.

Az afrikai viszonyokhoz képest ezen tanyám környéke nem volt vaddúsnek nevezhető. Most ugyanis, hogy a harcziás masszaiak hatalma ezen a vidéken úgyszólván teljesen megtörtött, a Jippe-tó és a Mto ya Kifaru partjait ellepték a folytonos karavánzásba beleúnt vagvánák, vanyamveziék, sőt ezek példájára bátorságot kaptak a félénk vaparék is, és ezek közül is sokan elhagyták hegyeiket s itt telepedtek le, hol aztán a többi letelepültekkel rizst és cukornádat termeltek, mézet gyűjtöttek és ezekkel

azután élénk kereskedést űztek az erre haladó karavánokkal. E telepések — a régi karavánemberek elültöltő fegyverrel, a «msenzi»-k (barbárok) mérgezett nyilakkal — erősen ráadták magukat a vadászatra, úgy hogy a folytonos zavarás nagyon megcsappantotta a Pare-hegyek által alkotott csodaszép, óriási «Amphitheatrum» híres vadgazdagságát. Érdekes és értékes vad, mint pl. rhinocerosz és bivaly, még mindig elég szép számmal lakta az «Amphitheatrum» sűrű dzsungeljeit, ezek azonban itt már oly óvatosakká lettek, hogy csak éjjeli lesen — mikor itatóhoz jártak — lehetett volna őket lövésre kapni.

Ily körülmények közt tehát ugyancsak össze kellett szedni az embernek összes vadász-ismereteit, hogy a számban erősen megfogyott és vigyázóvá lett vad közül valami érdemesebbet puszkavégre hozzon. Ugyan itt is volt egy-két emlékezetes vadásznapi, mert pl. itt lőttem első kafferbivalyomat, ezen vadászsikereket is leginkább az én óriás termetű, öreg fekete barátomnak, Mjajának köszönhetem, kinél jobb nyomozót és vakmerőbb vadászt a négerek között nem ismertem.

Mjaja most is, mint mindenkor, ha vadászni indultam, szívesen csatlakozott a bucsú-vadászkiránduláshoz, mely az ő tanácsára a Mta ya Kifaru mentén, a Pare-hegyek tulsó oldalára, a Rufu folyó menti fensíkokra volt vezetendő.

Az elindulás előtti nap délutánja a készülődésekkel telt el. Munyamparammal (karavánvezető) az útra szükséges dolgokat csomagoltuk el. Embereim is készülődtek az útra, ki apró sátrát hozta rendbe, ki szandálját — erre erősen szükség van a szúrós steppei erdőkben — javította, szijazta, mások a késeiket reszelték borotvaélesre, mert erre «ins Allah» szükség lesz. Hajósi boyom, kit a preparatori teendők mellett a puszkák tisztítása is terhel, beczézetgő gonddal hozza rendbe közös kedvenczünket a kis 7 mm.-es Mausert, melynek agyába nyomott bélyegek igazolják, hogy úgy az angol, mint a német területeken szabad vele a vadászat. Sok pénzbe kerültek e vadászati jogot jelző bélyegek, de nem kerültek annyiba, mint azok a mély bélyegek, melyeket nyolcz hónap előtt a Letema-hegyek lábánál harapott beléje a puszták királya... Ezekért majdnem három hónapig nyomtam az ágyat.

Másnapra virradó éjjel úgy egy óra tájban Mjajával és a munyamparával ébreszteni kezdtük az alvó tábort. Nemsokára álomittasságtól tántorgó alakok szemeiket dörzsölve és közben-közben óriásiakat sóhajtvá és ásítva — mint ez a feketéknél szokás — terheikhez álltak. Még egy kis kötözgetés a sátron és a csapdákön és aztán felhangzik a munyampara hangja: «safari haya» (karaván előre). Gyorsan vállra, illetőleg fejtetőre került a podgyász s a kis vadászkaraván útnak indult a karavánúton Cambi ya Kifaru felé.

Gyönyörű holdas éjjelünk volt, egy kis szellő sem lengett, a mi persze ránk zúdította a papyrus-mocsarak éhes moszkitóinak vérszopó ármádiáit. Még a ruhán is keresztülhatolt fájdalmas szúrásuk, hát még a szegény félmeztelen feketék mennyit szenvedtek! Szállongtak is a nehezebbnél-nehezebb szitkok és egyre sűrűbben hangzott föl az «í, í», a mivel a vanyamveziek békétlenségüket fejezik ki.

Tanyánktól távolodván, lépteink zaja, de talán még inkább a viharlámpa fénye egy-egy kis zebracsapatot riasztott meg; kemény patáik óriási dübörgést okoztak a száraz időszak perzselő napja tűzétől kőkeményre aszott avaron.

Majd egy viziló csörtetett, e lomha hústömegtől nem várt sebességgel, a biztonságot nyújtó papyrus-mocsár felé. Hallottuk, mint beletotytyant a folyó medrébe s onnan bömbölt felénk.

A «pagazik» (teherhordók) abba hagyták a moszkitók szidását. Beszélgetésük tárgya most a «kibokó» (viziló); nem csoda, ez nekik a legkedvesebb pecsenyéjük.

Egyik állítja, hogy lő majd nekik «ins Allah» a «Brana Ndeye» (madár úr, e néven ismernek engem odakint) akárhányat. Másik, az előénekes Kházimotó (tűzmun-kájú) — ki hangzatos neve mellett a leglustább emberem s kit csak azért tartottam, mivel dalaival esténként ő vidította a tábor, de nincs is, ki annyi dalt tudna az oroszlanlelkű

Mirambónak, Közép-Kelet-Afrika Napoleonjának hőstetteiről — meg erősítgeti, hogy dehog fog lőni. «Nem is lehet azt talán olyan puskával elejteni, mint a minő az urunknak van.» Különben is az nagyon nehéz dolog, pedig «nyama jake mafutu tupu» (husa merő zsír).

Igy szokták a feketék a fehér embert «felhúzni»!

Eközben elérkeztünk Cambi ya Kifaruhoz (orrszarvú-tábor). Még most is sötét volt, s mivel itt kellett elhagynunk a karavánutat és egy alig-alig járt ösvényen kellett majd utunkat folytatni, a terheket lerakattam és napfölkeltéig pihenőt adtam embereimnek. Én pedig tovább hallgattam öreg vadászczimborám érdekes elbeszéléseit, vadász-kalandjait, melyeket ifjúkorában a kóbor vandorobók körében — hova a Pare-hegyeken dühöngő éhínség kényszerítette — élt át. Ily módon hamar mult az idő. Már alig néhány percz választ el a napfölkeltétől, de még teljes homály vesz körül, mivel időközben a hold is letűnt. Pirkadás szintűgy, mint alkonyodás nincs, mert hisz közvetlen az aequatornál vagyunk.

De jelzi már a hajnalhasadás közelségét a messze Kelet énekeseinek legbeszédesebbje, a sokhangú bülbül — jobbkézfelől szólalt meg, jó jel, néger vadászok szerint húst eszünk máma — bűg már néha a gerle s mint lánczcsörgés hallatszik hozzánk a közeli nagy ernyő-akácson éjjeli szállásra fölgalyazott ébredő gyöngytyúkcsoport rikácsoló kiabálása.

Az éjjeli vadak most bucsúztatják az éjszakát; túl a Mto ya Kifaru másik partján, az angol területen, a vaddús Serinyetin, oroszlán hallatja büszke, menydörgő hangját; mellettünk egy-két foltos hiéna undok «úi» üvöltése vegyül a Cambi ya Kifaru szikláin ezerszámra tanyázó szirti borzok (*Procvia Brucei*) békabrekegéshez hasonló hangjához; a Jippe-tóból felbukkanó napot keservesen jajjongó vonítással szidja egy éhenkórász sakál...

A kis karaván újra mozgásba jön; nagy csendben — még a hangosabb beszéd is tilos — haladunk a Cambi ya Kifaru szikláin közt, a tüskés steppei erdőkben a helyenkint már benőtt s leginkább csak vad által tiport ösvényen. Lépten-nyomon találkozunk vízhez huzó gyöngytyúk-csoportokkal, melyek közeledtünkre hangos rikácsolással tűnnek el a dzsungelben.

Egy ilyen csoport láttunkra összeszaladt s kíváncsian nyujtogatta felénk nyakát. Kíváncsiságukat drágán fizették meg; szolgálmtól elkapott 28-assal közéljük durrantottam. Öt vagy hat darabot szedett össze belőlük a fegyverhordó massaim és a vadászataimhoz önként csatlakozó vanyamvezi Abdallah. (Tudom, hogy az ilyen vadászat olvasása közben elítél az európai vadász, de ott kint a történet vagyona s azzal — kivált magamféle gyűjtő embernek — takarékoskodni kell.)

A puskadurranásra ijedten menekülnek a sziklaodukba a karavánunkat kíváncsian bámuló szirti borzok. Siettükben egy lyukban tíz is szorong; egy-kettőt ki is marnak az erősebbek s ez mint egy gummilabda pattan át az egyik szikláról a másikra és a másik pillanatban el is tűnt szemünk előtt.

De tovább! Most már a rhinók hazájában vagyunk. Egymást keresztezi a sok frissebb is öregebb orrszarvú-csapás. Néha-néha egy-egy régi bivalynyomra is akadunk.

Már vagy kétszer állt meg Mjaja egy-egy friss rhinocerosznyomnál s kért, hogy kövessük, mert hisz a szél is jó. Csapáikat kicsinylem s különben is inkább bivalyra indultunk. Mjajának ez az állapot nem igen volt inyére; meg is látszott az arcán.

De csak tovább! A vadonság vadabbá, áttörhetlenebbé válik. Csak lassan tudunk előrejutni; hol egy bozóttal benőtt szakadék, hol a kardszerű sanseveriák tömegei állják utunkat, úgy hogy egyre többször villan meg Mjaja és Abdallah kezében az utat vágó dzsungelkés.

Tüskés, szúrós itt minden fű, fa, bokor; e szúrós, csenevész növényzet közül itt lépten-nyomon kiemelkedik az afrikai steppék faóriása, a steppét lakó nomádok szent fája, a baobab. Olyik faóriásnak — tizenöt ember sem bírná körülkarolni hatalmas törzsét — két tuczat fatörzs-méhkaptár is csüng csupaságain. Ez a hely itt a vaparék méhese.

Mézre kalauzó kakuk (*Indicator indicator*) száll koronként felénk s hangos «tak, tak» szóval hívogat valamely méhekkal lakott odú vagy méhtörzs felé.

Most nem hallgatunk rád, tovább megyünk!

Egy kisebb vízmosásnál Mjaja is, én is megálltunk... Alig félórája, hogy erre

ment két darab orrszarvú. Hatalmas csapáik itt a homokban tisztán kivehetők voltak. Itt nem is volt szüksége ám Mjajának, hogy a nyomok követésére ösztökéljen!

A karavánunkat a nyomoknál visszahagytuk s csak mi négyen indultunk el a nyomokon.

Mjaja, hogy a karavánt elhagytuk, kinyitotta tegezét s két mérgezett nyilat vett elő, miközben sajnálattal konstataálta, hogy tűzszerszámját (egy keményfa-pálcza meg egy lapos puhafa-darab) otthonfelejtette. Pedig az — úgymond — baj, mivel ilyenkor a «Munyu» (Isten) megköti a madarakat (keselyüket és a orrszarvúakat követő *Buphaga*-kat). Magam is még egyszer átvizsgálom a puskámat, mert itt már minden pillanatban szükség lehet rája. A két másik kísérő Abdallah, és a massai, csak lándzsával vannak fölfegyverkezve.

Lassan, óvatosan, nesztelenül haladunk a nyomokon. Néha a köves helyeken elveszítjük a nyomot, ilyenkor négyfelé megyünk s egy nagy kört kutatunk át; a ki megleli az elveszett csapatát, az halk füttytel vagy néma jellel hív össze. Aztán újra tovább a föltalált nyomon.

Bár vagy egy órája bújjuk így a vadont, de még mindig nem birtuk őket fölfedezni, pedig újra és újra jeleket találunk arra nézve, hogy a félelmetes vastagbőrűek közelében vagyunk. Tehát még óvatosabban, minden neszre, minden jelre figyelve, haladunk előre.

Néha egy-egy apró — alig nyúl nagyságú — Madogna-antilóp szökik el mellettünk, a közelemben huzódott Abdallah ilyenkor mindig oly mozdulatot tesz, mintha valamelyik sziklatömb mellé akarna ugrani. Hiába! Az ily idegfeszítő nyomozás a természet emberének vasidegeit is próbára teszi.

Majd gyöngytyukok vesznek észre s rémült rikácsolással futnak a sűrűbe. Mjaja is, én is magunkba átkozzuk a gyöngytyukokat, a melyek mintha boszút akarnának állni a hajnaliért, épen ilyenkor alkalmatlankodnak.

A hogy a nyomot tovább követjük, néhány *Cosmopsarus regius* száll le előttem egy közeli ernyő-akáczára. Az afrikai steppéknek ez a legszebb tollú madara; s csodálatos, ezt az óvatos seregélyt mindig ilyenkor kaphattam volna lövésre, máskor, mikor jártam utánok, nem. Nem is birtam csak egy fiatal példányt gyűjteni belőle.

Boszankodva, mintegy ösztönszerűleg emelem rájuk puskámat, pedig eszemágába sincs rájuk löni, hisz csak golyós puska van nálam. Mjaja persze ezt a célzó mozdulatot félre érti; szinte most is magam előtt látom szemrehányó, ijedt pillantását. Nem felejtette el az öreg, hogy multkor a Jippe-tónál a becserkészett hatalmas vizibak (*Cobus*) helyett az eközben fölröppent furcsa színű lapantyút lőttem le (*Caprimulgus Donaldsoni*).

Eközben egy oly helyre érkeztünk, hol egy-két magasabb ernyő-akáczia állott. Mjaja ezek egyikére nesztelenül, macskaügyességgel kapaszkodott föl. Mikor lesietett, nem szólt semmit, de mindjárt tudtam, hogy észrevett valamit, mert a mérgezett nyilak hegyéről gyorsan lecsavarta a mérgezett részt és a nyilfejet betakaró sakálbőr-szíjat.

Alig egy-két percz múlva Mjaja egy szikla tetejéről megpillantotta egy sűrűben az egyik rhino fejét, de ekkor én is hallottam már a szuszogásukat. A sziklára fölmászni nem akartam, mivel ezt nem tudtam volna oly nesztelenül csinálni, mint a mászásban utólérhetetlen Mjaja, s így tehát még előbbre lopódtunk abba az irányba, hol Mjaja az orrszarvú fejét látta.

A sűrűben alig tíz lépésnyi távolságban egyszerre megpillantom az egyik orrszarvú fejét, a mint az az előtte lévő bokor ágait csipkedi. Abban a pillanatban dördült el a puskám, s a him-rhinocerosz fültövön találva tűzben összerogyott. A nőtényt, a mely szintén abban a sűrűben állott, előzőleg nem láttam. Az most fújva, prüsszkölve törtetett át az előttünk levő száraz patakmedren, a túlsó oldalon hirtelen megfordult, egy pillanatig állva maradt s úgy látszik észrevett bennünket, mert fejét mélyen lehajtva felénk rohant.

Láttam, hogy Mjaja is félreugrott, tehát nem volt sok időm. Rövid czélzás után másodszer is eldördült a puskám s a körülbelül 25 lépésnyiről szem alatt talált kolosszus — mint villámtól sujtva — térdre rogyott.

A lövés után visszakerült Mjaja — a másik kettőre jó ideig várni kellett — hol a két óriási állatot bámulta, hol puskámon, majd rajtam legeltette szemeit. Láttam rajta, hogy valami nagyot akar mondani; kis vártatva ki is jelentette, hogy «bruana, bunduki jakó mzuri sana». (Uram, nagyon jó a puskád.)

Egy napot ezen a helyén töltöttünk, hova — egy gyorslábú pagazi által értesítve — nagy számmal jöttek a húsrá éhes vakahék, kiknek a lelőtt rhinoceroszok szarvait és földarabolt bőrét kellett tanyámhoz vinni, minek fejében az orrszarvúak húsa őket illette meg.

A vakahék a nagy lakomához egynéhány fazék banána-sört hoztak, ez szakácsom szerint oly jó volt, mint az én «visiki»-m (whiskey), így hát embereim is kitűnően érezték magukat az «orszarvú-toron».

És a haszontalan, lusta Khazimotónak, az előénekesnek dalai aznap este egy fehér emberről szóltak...

